

ANNA ZIELIŃSKA-CHMIELEWSKA
Poznań
ORCID: 0000-0002-3134-9796

Produkcja i spożycie mięsa w Polsce na tle UE i świata w latach 2000-2022

Tendencje i zmiany

Wprowadzenie

Transformacja systemowa w 1989 r. przyczyniła się do wprowadzenia w Polsce rynkowych mechanizmów funkcjonowania gospodarki żywnościowej przez uwolnienie cen na produkty, swobodę kształtowania marż handlowych, zniesienie powszechnej kontraktacji płodów rolnych oraz dotacji w sferze rolnej, a podmiotom rynkowym umożliwiono dokonywanie wyborów w zakresie warunków wymiany towarowo-pieniężnej (Pieniadz 2002; Zielińska-Chmielewska 2020: 7).

Z początkiem XXI w. polski rynek przetwórstwa spożywczego stanął przed istotnymi wyzwaniami związanymi z powolnym i stopniowym zmniejszaniem się przewag kosztowych cen surowców, a także gotowych produktów (Dybowski, Pasińska 2018; Urban 2010: 28). O konkurencyjności decydować będzie poprawa efektywności podmiotów na rynku. Kluczową rolę w ogniwie podmiotów prowadzących działalność na rynku rolno-spożywczym pełnią przetwórcy, od których w dłuższej perspektywie będzie zależeć efektywność, a tym samym konkurencyjność polskiego sektora spożywczego. Przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego są spoiwem łączącym cały sektor agrobiznesu, kształtują infrastrukturę techniczną i wyposażenie, wpływając na rozwój przemysłu spożywczego. W sektorze agrobiznesu przedsiębiorstwa realizują produkcję, przetwarzają, magazynują, wytwarzają i handlują towarami (Firlej 2008: 94). Co więcej, funkcjonowanie przedsiębiorstw agrobiznesu nie jest możliwe bez aktywnych działań marketingowych (Urban 2012: 28).

Przetwórstwo żywności jest przedmiotem wielu teoretycznych rozważań i empirycznych opracowań (Dolatowski, Borys 2011; Hardaker 2004; Urban, Olszańska 2015 a). W badaniach koncentrowano się na poznaniu, a następnie wyjaśnieniu mechanizmów jego funkcjonowania, analizach zmian i kierunków rozwoju, relacji cen i różnic cenowych surowców i produktów finalnych, a także wyznaczaniu poziomu ingerencji państwa na rynku rolnym. W analizach, w węższym zakresie, podejmowano ocenę efektywności ekonomicznej podmiotów na rynku rolno-spożywczym. Diagnozy i prognozy działania polskiego przetwórstwa spożywczego wskazują na przyspieszenie procesu jego koncentracji oraz przebudowę jego podmiotowej struktury (Drożdż i Mroczek 2017; Mroczek 2014; Mroczek 2016 a; Olszańska i Szymańska 2014; Szymańska 2017; Stańko 2013; Stępień 2014; Zielińska-Chmielewska, Kaźmierczyk, Jaźwiński 2022).

Z punktu widzenia producenta, w literaturze światowej prowadzona jest dyskusja na temat wielkości i prognozowanych zmianach w produkcji mięsa, saldzie wymiany handlowej, rynkach zbytu, działaniach globalnych konkurentów, a od strony popytu coraz częściej dochodzi do głosu pytanie o konieczność, a nawet słuszność (sic!) konsumpcji mięsa. To pytanie jest stawiane w nawiązaniu do kondycji zdrowotnej człowieka, dobrostanu zwierząt rzeźnych, wpływu przemysłu mięsnego na środowisko. Bez względu na światopogląd, mięso stanowi istotny produkt żywnościowy w diecie konsumentów. Spożycie mięsa jest m.in. wskaźnikiem zamożności społeczeństwa poszczególnych krajów (Bąk-Filipek 2014: 12, 61).

Konsekwencją porozumienia paryskiego z 2015 r., wieńczącego 21. Konferencję ONZ w sprawie zmian klimatu, było sformułowanie celów klimatycznych i Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, wymagających od władz poszczególnych państw podjęcia działań związanych ze zmniejszeniem produkcji i konsumpcji mięsa w krajach uprzemysłowionych (www.consilium.europa.eu/pl/policies/climate-change/paris-agreement; www.un.org.pl).

W Polsce i innych krajach o wysokim udziale mięsa w konsumpcji żywności, jest wskazana transformacja produkcji zwierzęcej, aby chronić środowisko i przeciwdziałać niekorzystnym zmianom klimatu. Państwo odgrywa kluczową rolę w kreowaniu polityki żywnościowej, z jednej strony – chroniąc interes ekonomiczny producentów, a z drugiej – zdrowie i poprawę jakości życia konsumentów (Zielińska-Chmielewska 2021). Możliwymi działaniami po stronie podaży są bardziej rygorystyczne standardy w zakresie dobrostanu zwierząt i ochrony środowiska, dotacje celowe na produkcję przyjazną środowisku, ograniczenie liczby zwierząt w przeliczeniu na hektar. Rozwiązaniami wspierającymi powyższe działania po stronie popytu są zniżki na produkty pochodzenia roślinnego, wyższe podatki na mięso, etykiety potwierdzające zrównoważoną produkcję (*Atlas Mięsa* 2022: 45).

Celem artykułu jest analiza i ocena wielkości produkcji oraz bilansu spożycia mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu w Polsce, UE-28/27 i na świecie w latach 2000-2022. Artykuł składa się z części teoretycznej i empirycznej. W części teoretycznej zastosowano metody analizy opisowej, porównawczej, dedukcyjnej i syntetycznej. W części empirycznej dokonano syntetycznego przeglądu badanego zagadnienia przy użyciu analizy statystycznej, wspartej wykresami, tabelami i zestawieniami. Na konkluzje końcowe opracowania składają się wyniki badań własnych, rekomendacje z badań fokusowych oraz wnioski płynące z osiągnięć praktyki gospodarczej z kraju i zagranicy.

Metodyka badań

Podstawę badań stanowiły badania literatury, opublikowane i nieopublikowane dane GUS, raporty rynkowe *Rynek Mięsa. Stan i perspektywy* oraz *Rynek Drobiu. Stan i Perspektywy*, czasopisma i biuletyny branżowe. Wszystkie zestawienia danych pochodzą z możliwie jak najdłuższych, kompletnych, i co bardzo ważne, jednorodnych pod względem źródła, szeregów czasowych. Ze względu na brak danych w latach 2000-2010 nie przedstawiono bilansowego spożycia mięsa w UE, produkcji mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w ujęciu wszystkich państw UE w tamtym okresie. Z biegiem lat przystąpienie Polski do UE zrodziło potrzebę prezentacji danych w nowych, różnych ujęciach.

Pierwotne źródła danych pochodziły z badań fokusowych przy użyciu wywiadów pogłębionych (N = 6) z ekspertami rynku mięsa w Polsce w 2022 r. Poruszonymi kwestiami było rozpoznanie oddziaływania przemysłu mięsnego i drobiarskiego na środowisko. Badaniem objęto ekspertów z grona producentów, przetwórców i pracowników instytucji publicznych.

Tabela 1

Prezentacja zakresu przedmiotowego przestrzennego i czasowego wraz ze wskazaniem stosowanych metod i narzędzi badawczych

Zakres		Metody i narzędzia badawcze	Cel
przedmiotowy	przestrzenno-czasowy		
Analiza wielkości produkcji i spożycia mięsa w Polsce, UE-28/27 oraz na świecie	Rynek mięsa w Polsce, UE-28/27 i na świecie w latach 2000-2022	Metody ilościowe: opisowe, porównawcze, syntezy, analizy	Ocena wielkości i spożycia mięsa w Polsce, UE-28/27 oraz na świecie
		Metody jakościowe: ustrukturyzowane wywiady pogłębione z ekspertami (N = 6)	

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu fokusowym zastosowano pytania otwarte (wyrażenie własnego zdania, opinii, oceny), pytania zamknięte proste (tak/nie), pytania z podanymi wariantami odpowiedzi (a/b/c/d), pytania półzamknięte z możliwością zaznaczenia bądź uzupełnienia odpowiedzi „inne – jakie?”. Wszyscy respondenci odpowiadali na te same pytania (Brzeziński 2012; Brzeziński 2019; Finstad 2010: 104-110; Natoli 2012; Nowak 2012). Dobór próby był celowy. Kryteriami doboru próby było: a) uzyskanie zgody na uczestnictwo w badaniu fokusowym, b) znajomość rynku w następstwie prowadzonej działalności gospodarczej z siedzibą w kraju według PKD 2007 – klasy 10.11, 10.12, 10.13 lub wskutek wykonywania pracy w instytucjach dedykowanym temu rynkowi.

Tabela 2

Charakterystyka badania fokusowego z ekspertami na rynku mięsa w Polsce

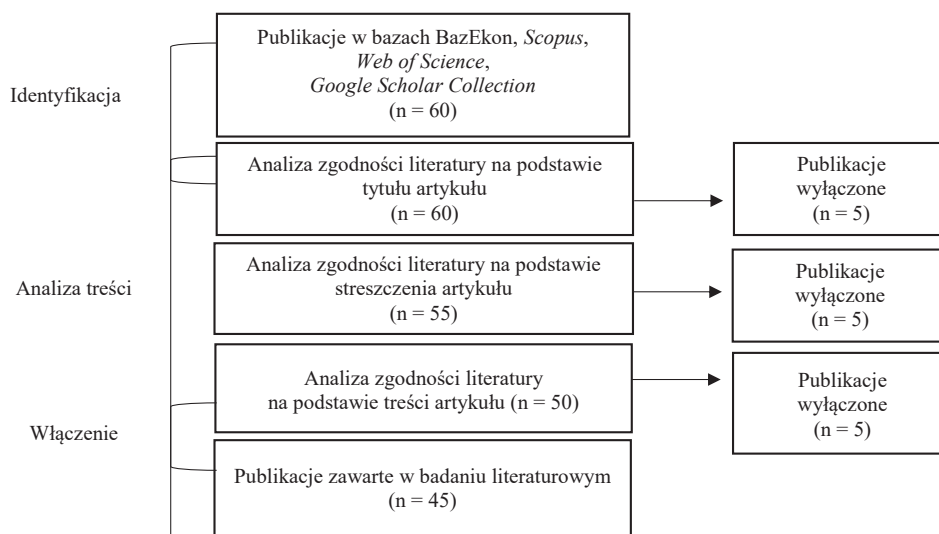
Przebieg	Kilkuosobowa grupa uczestników podejmuje wspólną dyskusję o problemach poruszonych przez moderatora wywiadu dzieląc się swoimi opiniami i doświadczeniami
Czas trwania	Ok. 2 godziny
Czas trwania badań	Ok. 4 tygodni
Skład zespołu	1 moderator, 6 uczestników, ewentualnie obserwator
Etap projektowy	Analiza kontekstu zagadnienia problemowego, modelowanie, projektowanie, rozwiązań, rozwój i prognozowanie przyszłego stanu rzeczy
Infrastruktura	Sala konferencyjna, duży stół, materiały pomocnicze (np. kolorowe kartki, karteczki samoprzylepne, <i>flip chart</i>), ewentualnie kamera
Narzędzia badawcze	Scenariusz moderatora, kwestionariusz pytań, pytania wykorzystujące techniki projekcyjne
Cel badania	Poznanie grupy odbiorców, wzorców ich zachowania, zebranie dotychczasowych doświadczeń i różnych punktów widzenia, odkrycie potrzeb, poznanie konkurencji, etc.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mościchowska, I., Rogoś-Turek, B. (2015). *Badania jako podstawa projektowania user experience*. Wydawnictwo PWN, Warszawa, s. 113-116.

W artykule wykorzystano pierwotne i wtórne źródła badawcze. Przeszukano 65 źródeł literatury w krajowych i zagranicznych bazach danych. Zidentyfikowano i sprawdzono 60 źródeł, z których wyłączono 15 i do dalszych analiz wykorzystano 45 publikacji. Na rysunku 1 przedstawiono dobór źródeł wtórnych zgodnie z wytycznymi PRISMA.

Rysunek 1

Prezentacja selekcji danych wtórnych według metodologii PRISMA

Źródło: opracowanie własne.

Produkcja mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu w Polsce, UE-28/27 i na świecie w latach 2000-2022

Trzoda chlewna, bydło i drób to trzy najważniejsze gatunki zwierząt gospodarskich na świecie. Ich rozmieszczenie i metody chowu są bardzo zróżnicowane. Na wielkość produkcji mięsa, poza uwarunkowaniami geograficzno-klimatycznymi, wpływa religia, kultura i tradycja spożycia. W krajach, w których ze względów religijnych zakazane jest spożywanie mięsa ze świni, produkcja i konsumpcja mięsa wieprzowego jest znikoma.

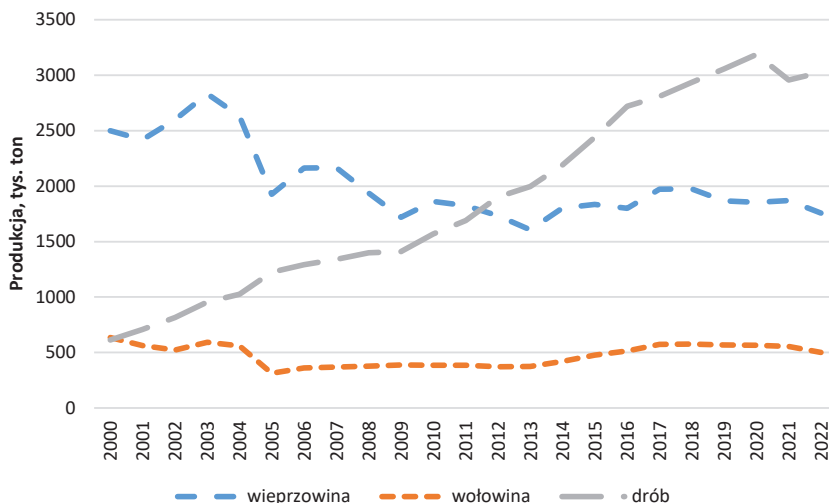
W krajach wysokorozwiniętych produkcja mięsa jest wysoce zmechanizowana, ulokowana w dużych podmiotach produkcyjnych, na które składają się ubojnie i rzeźnie, zakłady przetwórcze, przedsiębiorstwa produkcyjne oraz podmioty zajmujące się handlem i obrotem mięsa w kraju i zagranicą. Na południowej półkuli Ziemi koegzystują dwa typy organizacji produkcji mięsa. Pierwszy, podobnie jak w państwach wysokorozwiniętych, tworzą światowi liderzy przemysłu mięsnego z zaawansowaną techniką i technologią produkcji. Drugi typ współtworzą lokalni hodowcy, przetwórcy, producenci i handlarze, realizujący ekstensywny model produkcji zwierzęcej na potrzeby własne i na

sprzedaż na rynkach lokalnych. Według danych Instytutu Badań nad Zwierzętami Gospodarskimi (ang. *International Livestock Research Institute*) z produkcji na własne potrzeby i sprzedaży na rynek lokalny żyje 600 mln ludzi na świecie (ILRI 2022; *Atlas Mięsa* 2021: 18).

Na rysunku 2 przedstawiono produkcję mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu w Polsce w latach 2000-2022. Produkcja mięsa w kraju podlegała systematycznemu wzrostowi, przy czym największą dynamiką wzrostu charakteryzowała się produkcja mięsa drobiowego (Utnik-Banaś 2016). Krajowa produkcja mięsa ogółem w 2000 r. była na poziomie 3 700 tys. ton w wadze poubojowej, z czego największy 67,6% udział przypadł produkcji wieprzowiny (2 500 tys. ton), produkcji wołowiny – 16,5% (635 tys. ton), a następnie produkcji drobiu (5,9%) w ilości 613 tys. ton. W 2017 r. krajowa produkcja mięsa ogółem wyniosła 5 356 tys. ton w wadze poubojowej, z czego największy 36,8% udział stanowiła wieprzowina (1 973 tys. ton), 10,7% udział dotyczył produkcji wołowiny (573 tys. ton), a 52,5% udziału przypadło krajowej produkcji drobiu (2 810 tys. ton). W latach 2022-2023 prognozuje się dalsze pogorszenie relacji wyrażających opłacalność chowu. Niewystarczający wzrost cen trzody i wyż-

Rysunek 2

Produkcja mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce w latach 2000-2022
(tys. ton wagi poubojowej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: bazy danych FAOSTAT (2000-2022), (*Rynek Mięsa* 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022), (*Rynek Drobiu* 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022).

szere wzrosty cen zbóż uniemożliwią odbudowę pogłowia, co może doprowadzić do dalszego spadku jego opłacalności (Zawadzka, Pasińska, Rola 2022: 16). W Polsce, Europie i na świecie chów i produkcja drobiu to najszybciej rozwijający się sektor przemysłu mięsnego. Jeszcze 50 lat temu jego udział w światowej produkcji mięsa wynosił tylko 12%. Od dwóch dekad udział drobiu w światowej produkcji mięsa wynosi ponad 1/3. Prognozuje się, że w najbliższych 10 latach drób będzie stanowił połowę wzrostu całej produkcji mięsa. Niskie koszty produkcji i sprzedaży detalicznej, a także krótki cykl produkcyjny, sprawiły, że producenci decydują się na jego produkcję, a konsumenci – na zakup. Porównanie ras tradycyjnych i wysokowydajnych pokazuje, że te ostatnie rosną cztery razy szybciej, a potrzebują o połowę mniej paszy. Jednak te same zmiany genetyczne mogą mieć poważne konsekwencje zdrowotne dla ptaków i dlatego są przedmiotem krytyki ze strony organizacji walczących o dobrostan zwierząt. Dla przykładu, szybki przyrost wagi może prowadzić do problemów ze stawami i stopami, a także do stanów zapalnych kości (*Atlas Mięsa 2022; Märkte für Schlachtvieh*).

W tabeli 2 zaprezentowano produkcję wieprzowiny, wołowiny w wybranych krajach UE-28/27 w latach 2010-2022 (w tys. ton wagi poubojowej). W latach 2010-2022 największymi producentami mięsa wieprzowego w UE-28/27 były Niemcy, Hiszpania, Francja, Polska i Dania. W analizowanym okresie w Hiszpanii odnotowano wzrost produkcji mięsa wieprzowego, a jego relatywny spadek produkcji – w Niemczech (tab. 2). W latach 2010-2022 największymi producentami wołowiny była Francja, Niemcy, Hiszpania, Włochy i Wielka Brytania. W tym okresie niekwestionowanym liderem produkcji tego mięsa była Francja. W 2022 r. w porównaniu z 2010 r. we Włoszech odnotowano 19% spadek produkcji wołowiny, a w Polsce 39,6% wzrost jej produkcji w tym czasie.

Produkcja mięsa powinna uwzględniać negatywne efekty zewnętrzne współtowarzyszące procesowi produkcji (Zielińska-Chmielewska 2017). W niektórych państwach UE, tj. Austrii, Niemczech, Danii, Francji oraz Niemczech, na producentów mięsa są nakładane dodatkowe koszty według zasady „kto zanieczyszcza, ten płaci” (*Atlas mięsa* s. 47). Scenariusz transformacji produkcji zwierzęcej w Polsce powinien uwzględniać potrzeby ochrony środowiska i klimatu, poprawy zdrowia publicznego, poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, humanitarnego traktowania zwierząt i ochrony interesu ekonomicznego producentów (Zielińska-Chmielewska 2020 b). Realizacja tej transformacji jest czasochłonna, kosztochłonna i pracochłonna. Wymaga

Tabela 2
Produkcja wieprzowiny i wołowiny w wybranych krajach UE-28/27 w latach 2010-2022 (w tys. ton wagi poubojowej)

Kraje	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Produkcja wieprzowiny													
Belgia	1 124	1 108	1 110	1 078	1 118	1 124	1 061	1 045	1 073	1 039	1 099	1 140	1 107
Dania	1 666	1 718	1 603	1 625	1 594	1 601	1 568	1 532	1 583	1 500	1 597	1 726	1 745
Francja	2 010	1 998	1 957	1 930	1 944	2 163	2 206	2 177	2 182	2 200	2 201	2 204	2 180
Hiszpania	3 369	3 469	3 515	3 564	3 620	3 855	4 181	4 299	4 530	5 641	5 003	5 194	5 334
Niderlandy	1 288	1 347	1 313	1 308	1 371	1 456	1 453	1 456	1 536	1 628	1 662	1 719	1 600
Niemcy	5 443	5 598	5 459	5 503	5 507	5 572	5 586	5 462	5 350	5 232	5 118	4 972	4 684
Wlk. Brytania	772	806	825	829	862	898	919	903	927	921	916	-	-
Włochy	1 633	1 570	1 621	1 584	1 328	1 495	1 555	1 480	1 487	1 464	1 287	1 352	1 322
Polska	1 863	1 876	1 734	1 560	1 803	1 836	1 879	1 894	1 973	1 866	1 853	1 869	1 757
Produkcja wołowiny													
Belgia	255	263	272	262	258	268	278	282	277	280	270	247	257
Dania	131	133	125	122	126	122	130	125	130	128	130	123	121
Francja	1 521	1 559	1 477	1 461	1 420	1 453	1 464	1 442	1 460	1 440	1 440	1 424	1 421
Hiszpania	607	604	597	585	579	626	637	644	669	695	678	718	722
Niderlandy	389	382	374	389	376	383	416	439	459	428	362	430	485
Niemcy	1 174	1 187	1 159	1 140	1 128	1 132	1 150	1 144	1 460	1 440	1 440	1 075	1 058
Wlk. Brytania	925	936	883	850	878	883	912	905	923	902	880	-	-
Włochy	1 075	1 009	981	1 058	709	788	810	756	809	780	732	748	741
Polska	386	380	371	374	421	476	501	561	573	557	551	555	539

Źródło: opracowanie własne na podstawie: bazy danych FAOSTAT (2010-2022), (Rynek Mięsa 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022).

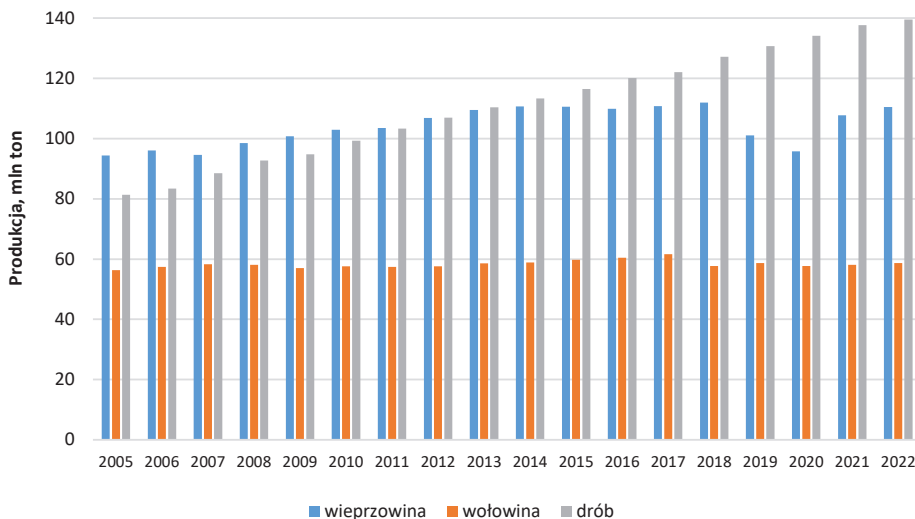
przestrzegania następujących zasad (*Atlas Mięsa*: 49-50; www.FAOSTAT; Our World in Data, Meat and Dairy Production):

- a) określenia liczebności zwierząt gospodarskich z uwzględnieniem ilości wody w chowie,
- b) zmniejszenia przemysłowej produkcji zwierzęcej,
- c) przyjęcia rozwiązań prawnych uniemożliwiających prowadzenie intensywnej produkcji zwierzęcej w sposób zakłócający funkcjonowanie społeczności lokalnych lub miejsc cennych przyrodniczo,
- d) koncentrację danej produkcji zwierzęcej powyżej przyjętych wartości z uwagi na ochronę zasobów naturalnych oraz zapewnienie odpowiedniej jakości powietrza;
- e) stworzenia i wdrożenia map rozproszenia produkcji zwierzęcej w kraju i określenia potencjału trwałych użytków zielonych będących zapleczem paszowym,
- f) nałożenia na producentów realizujących intensywną produkcję zwierzęcą obowiązku ponoszenia kosztów środowiskowych i klimatycznych,
- g) rozwoju upraw roślin paszowych dla produkcji ekologicznych pasz wysokobiałkowych,
- h) wsparcia budowy stad zarodowych dla rolnictwa ekologicznego,
- i) wdrożenia krajowego programu na rzecz zrównoważonej diety ze zwiększonym udziałem żywności pochodzenia roślinnego oraz żywności pochodzenia zwierzęcego wytworzonej zgodnie z wysokimi standardami DZG,
- j) wsparcia finansowego producentów podczas ww. transformacji systemowej.

Od lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku obserwuje się wzrost produkcji mięsa na świecie (Urban 2014). W 2005 r. wyniosła ona ogółem 232 026 tys. ton wagi poubojowej, z czego na mięso wieprzowe przypadało 94 420 tys. ton, na mięso wołowe – 56 283 tys. ton, a na drób – 81 323 tys. ton (rys. 1). W 17-letnim okresie analizy produkcja mięsa ogółem na świecie wykazywała tendencję wzrostową, przy czym największa jest produkcja drobiu, która w 2022 r. wyniosła 139 478 tys. ton wagi poubojowej, co oznacza prawie dwukrotny jej wzrost w analizowanym okresie. W 2022 r. globalna produkcja wołowiny była na względnie wysokim i stabilnym poziomie równym 58 693 tys. ton wagi poubojowej. W 2019 r. produkcja mięsa ogółem na świecie nie zwiększyła się, lecz spadła (o 2%), wskutek epidemii afrykańskiego pomoru świń. Dla przykładu w Chinach ta choroba doprowadziła do 10% spadku produkcji mięsa ogółem i ponad 20% spadku produkcji wieprzowiny. Podsumowując, lata 2019-2020 były trudne dla przemysłu mięsnego, wskutek wybuchu pandemii COVID-19 i wprowadzonych w różnym okresie, zasięgu terytorialnym i intensywności, obostrzeń i *lockdownu* (*Rynek Mięsa* 2020, nr 59: 3).

Rysunek 3

Produkcja mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego na świecie w latach 2005-2022
(tys. ton wagi poubojowej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: bazy danych FAOSTAT (2005-2022), (*Rynek Mięsa* 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022), (*Rynek Drobiu* 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022).

Niekwestionowanymi światowymi liderami w produkcji mięsa ogółem są Chiny, USA i EU-28/27. Państwa te są również największymi producentami mięsa wieprzowego na świecie. Chiny do 2019 r. produkowały dwa razy więcej mięsa wieprzowego niż UE-28 i prawie pięć razy więcej niż USA. Pod koniec 2019 r. chińskie pogłowie trzody chlewnej uległo zmniejszeniu wskutek choroby ASF¹. W latach 2018-2020 Chińskie Ministerstwo Rolnictwa i Spraw Wiejskich zgłosiło do Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt 171 ognisk choroby ASF (Zawadzka, Pasińska 2020: 8). W latach 2018-2021 chiński rząd wdrożył kompleksowe środki pomocowe i wspierające odbudowę produkcji trzody chlewnej, zdziesiątkowanej także pandemią COVID-19. W USA po rekordowych poziomach w ostatnich ośmiu latach, w 2022 r. odnotowano spadek pogłowia trzody chlewnej (Zawadzka, Pasińska, Rola 2022). W UE-27 w 2022 r. zaobserwowano spadek pogłowia trzody w 21 krajach, w tym największy – w Polsce. Według danych Eurostatu z 2022 r. wzrost produkcji mięsa ogółem w UE-27 w 2023 r. będzie wolniejszy ze względu na wyższe ceny trzody i wzrost kosztów produkcji spowodowanej wysoką inflacją. Tak,

¹ ASF (ang. *African Swine Fever*) jest groźną i zaraźliwą chorobą wirusową świń domowych, świnio-dzików oraz dzików.

jak UE-27, tak i Brazylii mierzy się z wysoką stopą inflacji, a w szczególności wzrostem kosztów transportu zwierząt i kosztów operacyjnych. W Brazylii w 2021 r. ceny kukurydzy były dwukrotnie wyższe niż w analogicznym okresie 2020 r. Reasumując, pomimo spadku produkcji mięsa na świecie, Chiny pozostają największym światowym producentem mięsa, wyprzedzając USA, UE-27, Brazylię i Rosję.

Od kilku dekad obserwuje się wzrost produkcji i konsumpcji drobiu na świecie, co można wyjaśnić niższymi kosztami produkcji, krótszym, tzn. 6-8 tygodniowym cyklem produkcji, a także faktem, że białe mięso charakteryzuje się wysokimi walorami zdrowotnymi (Zielińska, Kaźmierczyk, Jaźwiński 2022). Według danych *OECD*, do 2029 r. należy spodziewać się dalszego wzrostu produkcji mięsa na świecie, choć w tempie wolniejszym niż dotychczas. Co więcej, do 2029 r. całkowita produkcja mięsa będzie zwiększać się o 40 mln ton rocznie. Najwyższy, bo 80% wzrost produkcji nastąpi na południowej półkuli. Do 2029 r. 60% światowej produkcji mięsa przypadnie w udziale obecnym gigantom rynku mięsa, tj. Chinom, Brazylii, USA i UE-27. Obiecującym graczem na rynku drobiu stają się Indie, które zalicza się do 10. największych producentów tego mięsa na świecie.

Bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu w Polsce, UE-28/27 i na świecie w latach 2000-2022

W ciągu życia statystyczny mieszkaniec Polski zjada 73 tony żywności, z czego na spożycie mięsa składa się 5 krów, 20 świń, 760 kurcząt, 46 indyków, 15 kaczek, 7 królików, 1,5 gęsi (Litwińczuk, Bałłowska 2012: 108-121).

W tabeli 3 przedstawiono bilansowe spożycie mięsa (wraz z jego strukturą) w Polsce w latach 2000-2022 (w kg/mieszkańca, %), które kształtowało się na poziomie 73,9 kg/osobę rocznie. W 2000 r. przeciętnie spożycie mięsa ogółem w Polsce wynosiło 66,1 kg, z czego 39,0 kg (59,0%) stanowiła wieprzowina, 7,1 kg (10,7%) wołowina, a 14,7 kg (22,2%) drób w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ujęciu rocznym. Od 2002 r. nastąpił spadek spożycia wołowiny z 16,4 kg/osobę (1990) do 3,2 kg/osobę (2017). W latach 1989-2017 nastąpiły zmiany w krajowej strukturze spożycia mięsa. Wieprzowina stanowiła podstawę (powyżej 50%) ogólnego spożycia mięsa, a najwyższą dynamiką wzrostu (27%) charakteryzowało się spożycie drobiu. W latach 2020-2022 ustabilizowało się spożycie wołowiny. Od 2018 r. obserwuje się spadek całkowitego ogólnego spożycia mięsa łącznie z podrobami (tab. 3), co jest zgodne z ogólnoeuropejską tendencją.

Tabela 3

Bilansowe spożycie mięsa (wraz z jego strukturą) w Polsce w latach 2000-2022 (kg/mieszkańca, %)

Lata	Mięso łącznie z podrobami (kg/mieszkańca)				Struktura spożycia w % (spożycie mięsa i podrobów = 100)		
	Ogółem	w tym: mięso bez podrobów			wieprzowe	wołowe	drobiowe
		wieprzowe	wołowe	drobiowe			
2000	66,1	39,0	7,1	14,7	59,0	10,7	22,2
2001	66,6	38,6	5,6	17,2	58,0	8,4	25,8
2002	69,5	39,2	5,2	19,8	56,4	7,5	28,5
2003	72,1	41,2	5,8	19,7	57,1	8,0	27,3
2004	71,8	39,1	5,3	22,2	54,5	7,4	30,9
2005	71,2	39,0	3,9	23,4	54,8	5,5	32,9
2006	74,3	41,4	4,5	23,7	55,7	6,1	31,9
2007	77,6	43,6	4,0	24,0	56,2	5,2	30,9
2008	75,3	42,7	3,8	24,1	56,7	5,0	32,0
2009	75,0	42,4	3,6	24,0	56,5	4,8	32,0
2010	73,7	42,2	2,4	24,6	57,3	3,3	33,4
2011	73,4	42,5	2,1	25,0	57,9	2,9	34,1
2012	71,0	39,2	1,6	26,1	55,2	2,3	36,8
2013	67,5	35,5	1,5	26,5	52,6	2,2	39,3
2014	73,6	39,1	1,6	28,2	53,1	2,2	38,3
2015	75,0	41,4	1,2	27,1	55,2	1,6	36,1
2016	72,1	40,8	2,1	29,2	56,6	2,9	40,5
2017	74,6	38,2	3,2	27,6	51,2	4,3	37,0
2018	80,2	42,6	3,0	29,6	53,1	3,7	36,9
2019	75,9	40,3	2,7	28,3	53,1	3,6	37,3
2020	77,6	40,8	2,5	29,2	52,6	3,2	37,6
2021	77,0	41,0	2,5	28,5	53,2	3,2	37,0
2022	76,0	41,0	2,5	28,0	53,9	2,6	36,8

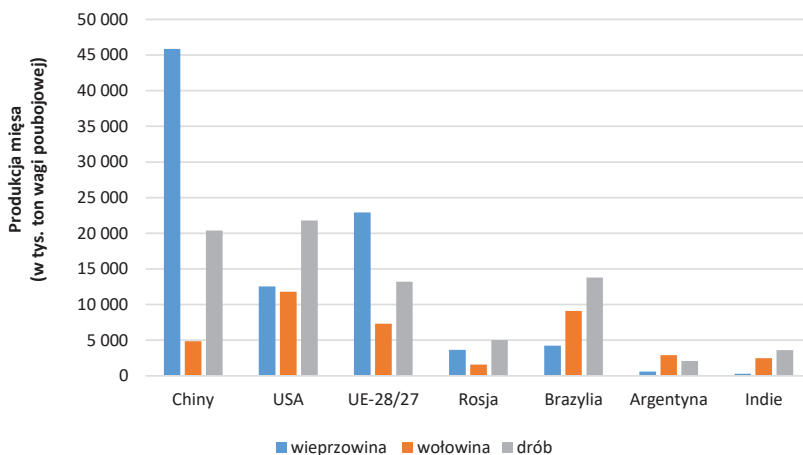
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS oraz szacunków i prognoz IERiGZ-PIB (*Rynek Mięsa* 2019, nr 56, s. 59; *Rynek Mięsa* 2021, nr 61, s. 52; *Rynek Mięsa* 2022, nr 63, s. 52; *Rynek Drobiu* 2019, nr 55, tab. 16, s. 24, 2022, nr. 62, tab. 16, s. 23).

Na rysunku 4 przedstawiono bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu (kg/mieszkańca, rocznie) w Polsce w latach 2000-2022. W 2022 r. w porównaniu do 2000 r. zaobserwowano spadek spożycia mięsa wołowego, przy równoczesnym wzroście spożycia mięsa drobiowego. W Polsce szczególnie podkreślany jest znaczny udział wieprzowiny jako podstawowego mięsa spożywanego przez Polaków. Niestety nieracjonalne odżywianie,

mała ruchliwość mięśniowa, długotrwały stres, skażenie środowiska i hałas są przyczyną występowania chorób cywilizacyjnych, za które uważa się przewlekłe, długotrwałe procesy poprzedzone fazą bezobjawową, które stale i w sposób postępujący upośledzają sprawność organizmu (Fiedor, Czaja, Graczyk, Jakubczyk 2003; Migdał 2008).

Rysunek 4

Przeciętna produkcja mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w wybranych krajach na świecie w latach 2017-2022 (tys. ton wagi poubojowej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: bazy danych FAOSTAT (2017-2022), (*Rynek Mięsa* 2018, 2020, 2022), (*Rynek Drobiu* 2018, 2020, 2022).

Mięso, tak jak mleko i ser, czyli produkty pochodzenia zwierzęcego, jest najlepszym źródłem pełnowartościowego białka. Po pierwsze, wynika to z faktu lepszej przyswajalności białka zwierzęcego niż roślinnego. Po drugie, białko zwierzęce zawiera wszystkie niezbędne aminokwasy, których człowiek nie potrafi sam wytworzyć, a są niezbędne w budowie tkanek.

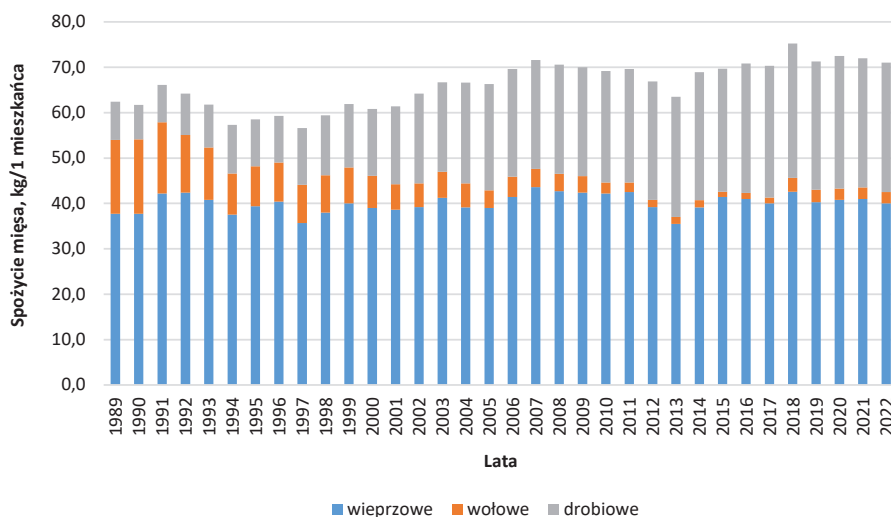
Wieprzowina charakteryzuje się dużą wartością energetyczną, gdyż zawiera więcej, w porównaniu z wołowiną, przyswajalnych białek, soli mineralnych (Ca, P) i witamin z grupy B. Jest krucha, ma niewielką ilość silnie związanej wody, dzięki czemu można ją różnie przyrządzać, zarówno do wyrobu półtrwałych i trwałych wędlin oraz trwałych konserw.

Mięso wołowe posiada cenne składniki, tj. wysoką zawartość dobrze przyswajalnego białka, żelaza, magnezu i potasu oraz witamin z grupy B (Barłowska, Szwałkowska, Litwińczuk 2011). Wołowina jest chudsza od wieprzowiny, a spożycie już 100 gram tego mięsa pokrywa dobowe zapotrzebowanie na ami-

nokwasy egzogenne (lizyny, metioniny). Wołowina jest zalecana przez dietetyków w żywieniu osób, u których występuje podwyższony poziom cholesterolu i choroby układu krążenia.

Rysunek 5

Spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu w Polsce w latach 1989-2022 (kg/mieszkańca rocznie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (*Rynek Mięsa* 2019, nr 56, tab. 41, s. 59; *Rynek Mięsa* 2021, nr 61, tab. 35, s. 52).

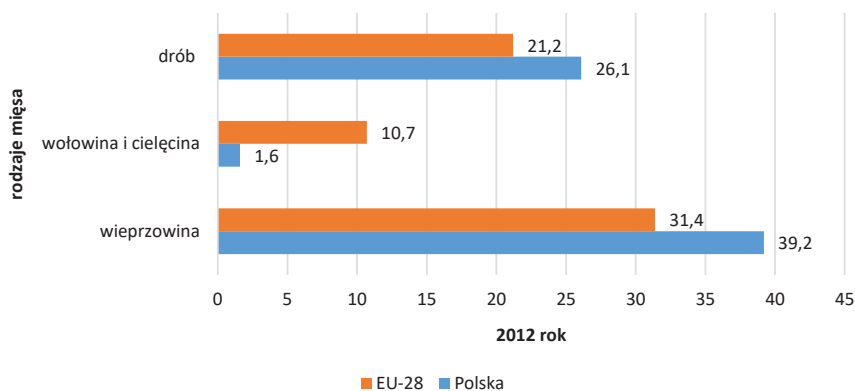
Drób charakteryzuje się większą, aniżeli wieprzowina, ilością białka ogólnego, aminokwasów i mniejszą ilością kolagenu. Szczególnie polecane jest dietetyczne mięso młodych kurcząt (brojlerów), które odznacza się niższą wartością energetyczną, zawiera mniej nasyconych kwasów tłuszczowych i cholesterolu oraz więcej wielonienasyconych kwasów tłuszczowych, np. kwasu linolowego, linolenowego i arachidonowego. Najwięcej białka dostarcza mięso chude, bez ścięgien, niezylaste, np. kurczak i rostbef wołowy (ok. 22 g/100 g produktu). Średnio potrzebujemy 1 g białka na 1 kg masy ciała. Zjedzenie 100 g chudej gotowanej wołowiny pokrywa połowę dziennego zapotrzebowania osoby dorosłej na ten składnik.

W krajach Unii Europejskiej występuje wyższe niż w Polsce roczne bilansowe spożycie mięsa. W Danii, Belgii, Irlandii, Francji, Portugalii i Niemczech spożycie mięsa wynosi więcej niż 100 kg/osobę (Mroczek 2016 b). Na rysunku 6 zaprezentowano bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce i UE w latach 2012 i 2017 (dla EU-28) oraz w 2022 r. (UE-27). Spożycie wieprzowiny w 2017 r. w UE-28 wyniosło 38,4 kg na mieszkańca, i było

takie samo jak w 2016 r. (*Rynek Mięsa* 2019, nr 56: 61). Najwyższą konsumpcję wieprzowiny zaobserwowano na Cyprze (59,3 kg), w Hiszpanii (52,5 kg) i Polsce (51,1 kg), a najniższą w Wielkiej Brytanii (22,8 kg). Spożycie wołowiny wyniosło 15,3 kg na mieszkańca UE-28. Najwyższym spożyciem mięsa wołowego wyróżniała się Irlandia (24 kg), Dania (22,6 kg), Francja (22,3 kg), Włochy (20,8 kg) oraz Szwecja (20 kg), a najniższym Polska (1,3 kg). W 2017 r. w Polsce nastąpiło zmniejszenie utrzymującej się w dwóch poprzednich latach, wzrostowej tendencji spożycia drobiu (*Rynek Drobiu* 2019, nr 55: 24).

Rysunek 6

Bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce i UE-28 w 2012 roku (kg/mieszkańca)

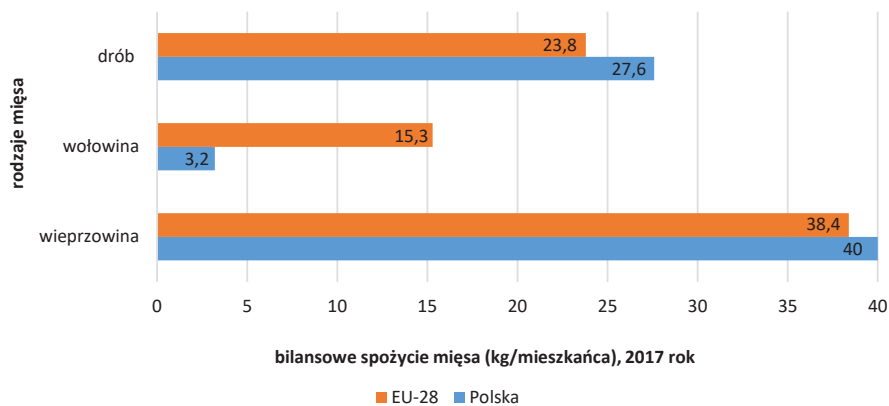

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rynek Mięsa* (2016, nr 51) i *Rynek Drobiu* (2016, nr 50).

W 2017 r. przeciętne spożycie mięsa drobiowego (bez podrobów) w Polsce wyniosło 27,6 kg na mieszkańca. Do spadku konsumpcji mięsa drobiowego przyczyniło się spowolnienie tempa wzrostu krajowej produkcji i podaży mięsa drobiowego oraz przyspieszenie dynamiki wzrostu cen detalicznych tego mięsa i jego podrożenie względem mięsa wieprzowego i wołowego, artykułów mleczarskich i ryb (*Rynek Drobiu* 2019, nr 55: 22, 24-25). Najwyższe przeciętne spożycie mięsa drobiowego w UE odnotowano w Portugalii (39,2 kg), na Węgrzech (31,1 kg), Hiszpanii i Irlandii (30,8 kg), Polsce i Wielkiej Brytanii (27,6 kg) (*Rynek Drobiu* 2019, nr 55: 26). W 2017 r. bilansowe spożycie mięsa w Polsce wyniosło 74,6 kg na mieszkańca, a przeciętne unijne spożycie oscylowało w granicach 84,5 kg na mieszkańca. Najwyższe względem przeciętnego unijnego bilansowe spożycia mięsa ogółem odnotowano w Hiszpanii (106,4 kg), Danii (104,3 kg) i Portugalii (99,7 kg), a najniższe – na Słowacji (53,2 kg), w Chorwacji (71,1 kg) i Belgii-Luksemburgu (73,6 kg) (*Rynek Mięsa* 2019, nr 59: 60).

Rysunek 7

Bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce i UE-28 w 2017 roku (kg/mieszkańca)

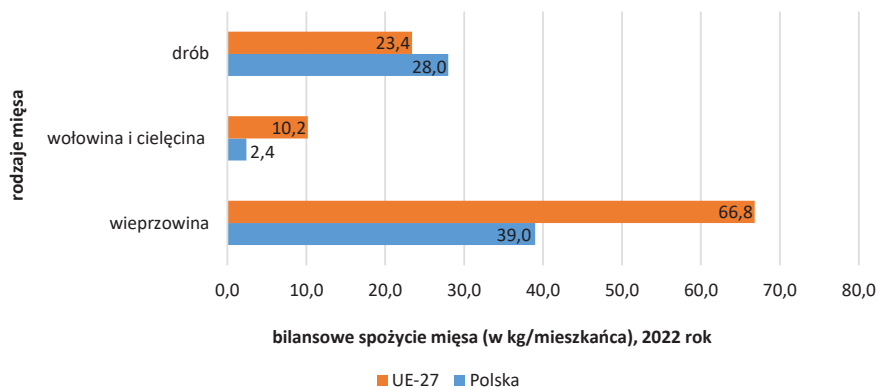
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rynek Mięsa* (2019, nr 56) i *Rynek Drobiu* (2019, nr 55).

W 2021 r. nastąpiło zmniejszenie bilansowego spożycia mięsa, w tym głównie drobiu (*Rynek Mięsa* 2022, nr 62: 49). W Polsce rok później konsumpcja mięsa drobiowego (bez podrobów) wyniosła 23,4 kg/mieszkańca. W latach 2021-2022 spożycie wołowiny (i cielęciny) ukształtowało się na podobnym poziomie (2,4 kg/mieszkańca), a spożycie mięsa wieprzowego wyniosło 39,0 kg/mieszkańca (rys. 8). Spadek bilansowego spożycia mięsa w Polsce wynika ze słabszej siły nabywczej konsumentów krajowych i ludności uchodźczej, będąc konsekwencją wzrostu inflacji. Według danych Komisji Europejskiej w 2022 r., również w UE-27 uległo zmniejszeniu globalne spożycie większości najczęściej konsumowanych rodzajów mięsa, tzn. mięsa wieprzowego (o 2,9 %) i wołowiny (o 2,3 %), przy wzroście spożycia drobiu (o 1,2%). W UE-27 w 2022 r. w porównaniu z 2021 r. zmalała konsumpcja mięsa ogółem. Udział wieprzowiny w spożyciu mięsa ogółem zmniejszył się o 0,9 kg/mieszkańca, wołowiny (i cielęciny) zmniejszył się o 0,1 kg/mieszkańca, przy niewielkim wzroście spożycia drobiu o 0,1 kg/mieszkańca. Cypr (56,1 kg/mieszkańca), Hiszpania (51,7 kg/mieszkańca) i Polska (39,9 kg/mieszkańca) należały w 2022 r. do państw o najwyższym bilansowym spożyciu mięsa wieprzowego (*Rynek Mięsa* 2022, nr 62: 51-52). W tym samym czasie w Irlandii odnotowano najwyższe bilansowe spożycie wołowiny (i cielęciny) wynoszące 24,8 kg/mieszkańca, Danii (22,3 kg/mieszkańca) i Francji (20,9 kg/mieszkańca). Z kolei Polska (2,4 kg/mieszkańca) i Słowacja (2,3 kg/mieszkańca) plasują się na ostatnich miejscach w rankingu bilansowego spożycia wołowiny (i cielęciny) w UE-27 w 2022 r.

Rysunek 8

Bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce i UE-27 w 2022 roku (kg/mieszkańca)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rynek Mięsa* (2022, nr 62) i *Rynek Drobiu* (2022, nr 61).

W tabeli 4 przedstawiono bilansowe spożycie mięsa (wraz z jego strukturą) w latach 2010-2022 w UE-28/27 (w kg/mieszkańca, %), które przeciętnie kształtowało się na poziomie 67,3 kg/osobę rocznie. W 2010 r. przeciętne spożycie mięsa ogółem w UE-28 wynosiło 66,4 kg, z czego 32,3 kg stanowiło mięso wieprzowe (48,4%), 11,4 kg mięso wołowe (17,1%), a 20,6 kg mięso drobiowe (34,5%). W UE-28/27 w 2022 r. w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się konsumpcja mięsa drobiowego (13,6%), przy niewielkim spadku spożycia mięsa wołowego (9,6%) oraz stabilnym udziale spożycia mięsa wieprzowego (-0,61%) liczonym w kg/mieszkańca w ujęciu rocznym (Mroczek 2022).

Tabela 4

Bilansowe spożycie mięsa w latach 2010-2022 w Unii Europejskiej i jego struktura (kg/mieszkańca, %)

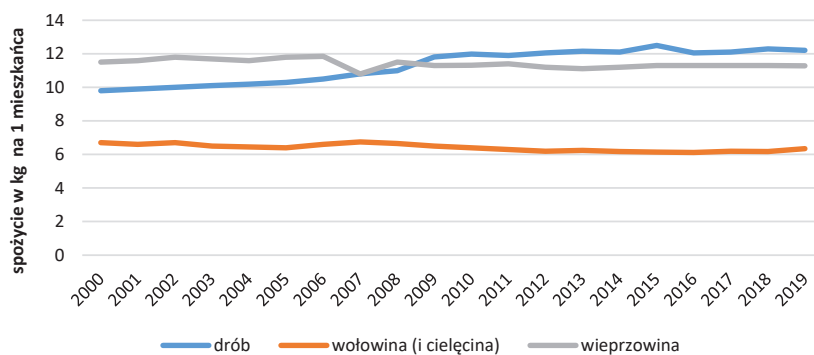
Lata	Mięso łącznie z podrobami (kg/mieszkańca)				Struktura spożycia w % (spożycie mięsa i podrobów = 100)		
	Ogółem	w tym: mięso bez podrobów			wieprzowe	wołowe	drobiowe
		wieprzowe	wołowe	drobiowe			
2010	66,4	32,3	11,4	20,6	48,4	17,1	34,5
2011	66,1	32,2	11,1	20,8	48,7	16,8	34,5
2012	65,2	31,4	10,7	21,2	48,2	19,3	32,5
2013	64,6	31,0	10,4	21,3	48,0	19,0	33,0
2014	66,3	32,0	10,5	22,1	47,3	19,4	33,3
2015	67,9	32,5	10,6	22,9	47,9	19,5	33,7
2016	68,8	32,2	10,9	23,9	46,8	18,3	34,7
2017	68,5	32,2	10,8	23,8	47,0	18,3	34,7

2018	68,8	32,3	10,7	23,3	46,9	18,1	35,0
2019	68,6	33,2	10,7	23,4	48,4	15,6	36,0
2020	68,1	32,5	10,6	23,6	47,7	15,6	36,7
2021	68,7	33,1	10,3	24,0	48,2	15,0	36,8
2022	67,1	32,1	10,3	23,4	47,8	15,3	36,9

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS oraz szacunków i prognoz IERiGZ-PIB (*Rynek Mięsa* 2019, nr 56, s. 59; *Rynek Mięsa* 2021, nr 61, s. 52; *Rynek Mięsa* 2022, nr 63, s. 52; *Rynek Drobiu* 2019, nr 55, tab. 16, s. 24, 2022, nr. 62, tab. 16, s. 23).

Rysunek 9

Bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego (i cielęcego) oraz drobiowego na świecie w latach 2000-2019 (kg/mieszkańca)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD, dostęp dnia 19 maja 2019 r.

Na rysunku 9 zaprezentowano bilansowe spożycie mięsa wieprzowego, wołowego (i cielęcego) oraz drobiowego na świecie w latach 2000-2019 (kg/mieszkańca) w ujęciu rocznym. Od 2007 r. największą pozycję w konsumpcji **mięsa ma drób** (12 kg/mieszkańca rocznie). W analizowanym okresie spożycie wołowiny (i cielęciny) było stabilne i wynosiło 6 kg/mieszkańca rocznie. W latach 2000-2007 wieprzowina była najczęściej spożywanym rodzajem mięsa (11,8-10,8 kg/mieszkańca rocznie), ale od 2007 r. obserwuje się spadek jej udziału do ok. 11,3 kg/mieszkańca rocznie.

Tabela 5

Spożycie wołowiny (i cielęciny), wieprzowiny i drobiu w wybranych regionach i krajach świata w latach 2015-2027 (kg/mieszkańca)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	2027**
Wołowina i cielęcina							
Świat	6,41	6,45	6,51	6,50	6,55	6,55	6,60
Kraje rozwinięte	14,15	14,45	14,57	14,58	14,87	14,86	14,86

OECD	14,10	14,50	14,54	14,56	14,98	14,95	14,84
USA	24,28	25,62	25,82	26,28	27,87	27,89	26,89
Australia	19,70	22,05	20,94	20,48	21,44	20,34	18,11
UE-28	10,82	11,07	10,99	10,71	10,70	10,58	10,27
Kraje rozwijające się	4,60	4,61	4,67	4,64	4,66	4,69	4,85
BRICS	4,30	4,36	4,46	4,48	4,49	4,54	4,76
Chiny	3,85	4,00	4,07	4,07	4,16	4,27	4,74
Wieprzowina							
Świat	12,47	12,28	12,27	12,21	12,31	12,31	12,25
Kraje rozwinięte	22,77	22,71	23,02	22,78	22,86	22,86	22,91
OECD	23,49	23,30	23,57	23,29	23,41	23,35	23,24
USA	22,64	22,76	23,57	23,23	24,20	24,17	24,37
Australia	21,74	20,50	20,67	20,65	21,44	21,84	22,20
UE-28	32,71	32,26	32,48	32,01	32,06	31,93	31,70
Kraje rozwijające się	10,07	9,87	9,81	9,82	9,92	9,95	9,99
BRICS	15,78	15,52	15,50	15,60	15,59	15,69	16,11
Chiny	31,44	30,83	30,78	31,04	30,83	31,11	32,69
Drób							
Świat	13,67	13,79	13,86	13,84	14,30	14,35	14,69
Kraje rozwinięte	28,73	29,29	29,65	29,57	30,40	30,61	31,12
OECD	29,24	39,85	30,19	30,08	30,72	30,92	31,45
USA	47,65	48,30	48,83	47,76	49,57	49,89	49,34
Australia	41,23	43,59	44,47	45,15	44,04	45,11	46,08
UE-28/27	23,13	23,89	24,24	24,48	24,80	24,90	24,97
Kraje rozwijające się	10,16	10,21	10,25	10,28	10,65	10,70	11,20
BRICS	10,51	10,75	10,83	10,89	11,29	11,35	11,99
Chiny	11,76	12,14	12,27	12,40	12,51	12,66	14,02
Baranina							
Świat	1,72	1,73	1,73	1,75	1,73	1,74	1,84
Kraje rozwinięte	1,74	1,73	1,72	1,74	1,83	1,84	1,94
OECD	1,42	1,41	1,41	1,42	1,40	1,41	1,44
USA	0,42	0,42	0,38	0,38	0,42	0,41	0,41
Australia	9,33	8,55	8,54	8,72	8,56	8,17	7,89
UE-28	1,92	1,94	1,94	1,95	1,90	1,93	1,97
Kraje rozwijające się	1,72	1,73	1,73	1,75	1,70	1,72	1,82
BRICS	1,65	1,69	1,69	1,72	1,75	1,77	1,92
Chiny	2,96	3,06	3,08	3,15	3,13	3,18	3,56

* szacunek OECD-FAO

** prognoza OECD-FAO

Źródło: opracowanie na podstawie: (Rynek Mięsa 2018, nr 54, tab. 46, s. 62; Rynek Mięsa 2019, nr 56; Rynek Mięsa 2022, nr 62).

W tabeli 5 zaprezentowano spożycie wołowiny (i cielęciny), wieprzowiny i drobiu w wy-branych regionach i krajach świata w latach 2015-2027. Zgodnie z szacunkami Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 2017 r. światowa konsumpcja mięsa *per capita* wykazywała tendencję wzrostową. Statystyczny mieszkaniec Ziemi skonsumował wówczas łącznie 32,62 kg mięsa wołowego (i cielęcego), wieprzowego i drobiowego. W krajach rozwiniętych gospodarczo spożycie tych trzech gatunków mięsa na jednego mieszkańca było ponad dwukrotnie większe i wyniosło 66,9 kg. W krajach należących do OECD osiągnęło poziom 67,92 kg na mieszkańca. W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim OECD-FAO szacowały wzrost światowego spożycia *per capita* wszystkich podstawowych rodzajów mięsa, w tym najbardziej drobiowego (o 1,2%), a wołowego (i cielęcego) oraz wieprzowego o 1% (tab. 18). Według danych OECD-FAO w 2020 r. USA będzie charakteryzować się najwyższym poziomem spożycia wołowiny (i cielęciny) oraz drobiu *per capita*. Od 1961 do 2020 r. spożycie mięsa w tym kraju zwiększyło się o 40%, przy czym znaczna część mięsa jest konsumowana przez Amerykanów poza domem.

Prognozy wskazują na dalszy wzrost spożycia mięsa ogółem we wszystkich analizowanych regionach świata. Wzrost spożycia mięsa jest silnie zróżnicowany geograficznie zarówno pod względem ilości, jak i jakości spożywanego mięsa. W najuboższych krajach świata przeciętne spożycie mięsa jest niskie, np. w Nigerii konsumuje się 5 kg *per capita*, w Etiopii 3,1 kg *per capita*. W krajach rozwiniętych gospodarczo w przeliczeniu na mieszkańca szacuje się wzrost całkowitej konsumpcji mięsa drobiowego i wołowego (o 0,4%), przy nieznacznej redukcji spożycia mięsa wieprzowego (o 0,1%). Uwzględniając zmiany liczby ludności prognozuje się, że w 2027 r. statystyczny mieszkaniec Ziemi będzie konsumował 35,38 kg mięsa ogółem, w tym 6,6 kg wołowiny (i cielęciny), 12,25 kg wieprzowiny, 14,69 kg drobiu, 1,84 kg baraniny. Zgodnie z szacunkami ekspertów w najbliższych latach oczekuje się nieznacznego spadku konsumpcji wieprzowiny oraz wołowiny (i cielęciny) na rzecz wzrostu konsumpcji drobiu i w niewielkim stopniu wzrostu spożycia baraniny (www.OECD-FAO Agricultural Outlook 2020-29).

Podsumowanie i wnioski

Po przeprowadzeniu analizy, oceny i prognozy wielkości produkcji oraz bilansu spożycia mięsa wieprzowego, wołowego i drobiu w Polsce, UE-28/27 i na świecie w latach 2000-2022 oraz wyników badań fokusowych, sformułowano

następujące wnioski ogólne oraz szczegółowe w zakresie produkcji i konsumpcji mięsa:

Wnioski ogólne:

1. Przedsiębiorstwa przemysłu mięsnego do głównych celów strategicznych włączają wzrost efektywności, racjonalizację kosztów i proekologiczne zarządzanie. Ma to duże znaczenie dla zrównoważenia aktywności podmiotów w łańcuchu produkcyjnym, a także skrócenia łańcuchów dostaw.
2. W szerokiej perspektywie zachodzące procesy globalizacyjne i integracyjne we współczesnym świecie wpływają na wzrost współzależności gospodarczej oraz umiędzynarodowienie procesów gospodarczych, w wyniku których ochrona środowiska staje się poważnym zagadnieniem o charakterze międzynarodowym.
3. Transformacja gospodarki będzie polegać na wzmacnianiu roli lokalnych producentów i wpływaniu na zmiany postaw konsumentów, aby dokonywali zakupu mięsa od lokalnych producentów i zwiększali udział konsumpcji produktów pochodzenia roślinnego. Ważne jest zapewnienie producentom czasu na wprowadzenie zmian i reform. Uprawa roślin paszowych oraz produkcja zwierzęca powinny podlegać zmianom przyczyniającym się do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Wnioski szczegółowe dotyczące produkcji mięsa:

1. W Polsce prognozuje się dalszy wzrost spożycia mięsa drobiowego oraz wzrost produkcji i eksportu mięsa wołowego przy równoczesnym spadku spożycia wołowiny.
2. Utrzymanie pozycji dotychczasowych liderów produkcji i wymiany handlowej wysokogatunkowej wołowiny przez producentów z państw Ameryki Południowej (Brazylia, Argentyna) wynika z ich przewag komparatywnych, tj. wysokiej jakości ziem uprawnych (pasze), dużych przestrzeni wypasu bydła (łąki, pastwiska), sprzyjającego klimatu oraz wielopokoleniowych tradycji rodzinnych gospodarstw farmerskich.
3. Ekspansja produkcji i chowu trzody ogółem przez wschodzących gigantów, np. Indie. Kontynuacja ekspansji chowu drobiu i produkcji mięsa drobiowego na świecie i wzrost znaczenia Indii w przemyśle drobiarskim.
4. Drób będzie nadal najchętniej i najczęściej kupowanym oraz spożywanym gatunkiem mięsa na świecie ze względu na jego relatywnie niską cenę, szybki cykl produkcyjny, walory spożywcze i zdrowotne, dobrą przyswajalność substancji odżywczych (drób z chowu ściółkowego, „bezsresowego”, wolnego od antybiotyków), a także łatwość i różnorodność zastosowań kulinarnych.

5. Wzrost konsumpcji produktów żywnościowych pochodzenia roślinnego w krajach silnie zorientowanych na działania na rzecz środowiska, np. Niemcy.

Wnioski szczegółowe dotyczące konsumpcji mięsa:

1. Od wielu lat obserwowaną tendencją w Polsce jest wzrost spożycia mięsa drobiowego, widoczny spadek spożycia wołowiny (i cielęciny) oraz ustabilizowane, lecz na niższym poziomie, spożycie wieprzowiny przez konsumentów.
2. W UE-27 przewiduje się polaryzację konsumentów w zakresie spożycia mięsa ogółem.
3. W krajach UE-27, w których konsumenci wyróżniają się wyższym przeciętnym spożyciem wołowiny (i cielęciny) na mieszkańca niż średnio w UE, mimo globalnych, oddolnych (konsumenckich, światopoglądowych) i odgórnych (instrumenty polityki żywnościowej państwa) działań skoncentrowanych na ograniczaniu spożycia mięsa – nie przewiduje się spadku spożycia wołowiny (i cielęciny). Dotyczy to przede wszystkim osób w średnim wieku zamieszkujących Półwysep Iberyjski, Włochy, Francję, Niderlandy.
4. W krajach UE-27, w których konsumenci charakteryzują się mniejszym przeciętnym spożyciem wołowiny (i cielęciny) na mieszkańca niż średnio w UE, a także w których nastąpił spadek konsumpcji wieprzowiny – konsumpcja mięsa ogółem zmniejszy się.
5. W latach 2000-2022 odnotowano wzrost przeciętnego rocznego spożycia mięsa ogółem na świecie (kg/mieszkańca rocznie) w najuboższych częściach świata. Wynika to z silnego spolaryzowania społeczeństwa i głównie dotyczy najzamożniejszych obywateli. Co więcej, przeciętny wzrost spożycia mięsa w ubogich częściach świata jest następstwem wzrostu konsumpcji drobiu, ponieważ ze względów religijnych w wielu krajach afrykańskich nie wolno jeść wieprzowiny, a w Indiach – wołowiny.

Wyniki badań przedstawionych w artykule zostały częściowo sfinansowane z programu „Minigranty na prowadzenie badań naukowych” z budżetu na działalność badawczo-rozwojową Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (Uchwała nr 8/2022).

Bibliografia

Atlas Mięsa. Fakty i dane na temat zwierząt, które zjadamy. Heinrich Böll Stiftung. Instytut na rzecz ekorozwoju, s. 18, 45, 47, 49, 50.

Bąk-Filipek, E. (2014), *Przemiany na rynku mięsa w Polsce.* „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketin”, s. 12, 61.

- Barłowska, J., Sz wajkowska, M., Litwińczuk, Z., Król, J. (2011), *Nutritional Value and Technological Suitability of Milk from Various Animal Species Used for Dairy Production*. "Comprehensive Reviews in in Food Science and Food Safety", s. 291-302.
- Brzeziński, J. (red.). (2012), *Metodologia badań społecznych*. Wydawnictwo Zysk i Spółka, Warszawa.
- Brzeziński, J. (red.). (2019), *Metodologia badań psychologicznych*. Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Dolatowski, Z., Borys A. (2011), *Postęp techniczno-technologiczny w przetwórstwie mięsa. Innowacyjność gospodarki mięsnej w Polsce*. Wydawnictwo Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego w Warszawie, Warszawa, s. 159-174.
- Drożdż, J., Mroczek, R. (red). (2017), *Przetwórstwo produktów pochodzenia zwierzęcego w Polsce w latach 2010-2016*, seria „Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019”, nr 68. Warszawa: IERiGŻ-PIB.
- Dybowski, G., Pasińska, D. (2018), *Przetwórstwo mięsa. „Stan i perspektywy”* nr 53. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa, s. 11-14.
- Fiedor, B., Czaja, S., Graczyk, A., Jakubczyk Z. (2003), *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, s. 33. „Przegląd Geologiczny,” Vol. 51 (5).
- Finstad, K. (2010). *Response interpolation and scale sensitivity: evidence against 5-point scales*. „Journal of Usability Studies”. Vol. 5 (3), p. 104-110.
- Firlej, K. (2008), *Rozwój przemysłu rolno-spożywczego w sektorze agrobiznesu i jego determinanty*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 94.
- Firlej, K. (2010), *Ocena konkurencyjności i szans rozwoju przedsiębiorstw przemysłu rolno-spożywczego w warunkach unijnych*, s. 163-164.
- Hardaker, J. (2004), *Coping with risk in agriculture*. Wydawnictwo Hardaker, CABI Pub.
- Litwińczuk, M., Barłowska, J. (2014), *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość*, 4 (95), ss. 108-121. DOI.10.15193/zntj/2014/95/108-121.
- Märkte für Schlachtvieh und Fleisch in den neuen Bundesländern*, Angewandte Wissenschaft (1994) Heft 435. Schriftenreihe des Bundesministeriums für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten.
- Migdał, W. (2007), *Spożycie mięsa a choroby cywilizacyjne*, „Żywność: nauka – technika – jakość”, R. 14, nr 6(55), s. 48-61.
- Mościchowska, I., Rogoś-Turek, B. (2015), *Badania jako podstawa projektowania user experience*. Wydawnictwo PWN, Warszawa, s. 113-116.
- Mroczek, R. (red.). (2014), *Polski przemysł spożywczy w latach 2008-2013*, seria „Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019”, nr 117. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie.
- Mroczek, R. (red). (2016a), *Przemiany strukturalne przemysłu spożywczego w Polsce i UE na tle wybranych elementów otoczenia zewnętrznego*, seria „Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019”, nr 39. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie.
- Mroczek, R. (2016b), *Przetwórstwo mięsa. „Stan i perspektywy”*, nr 50, s. 52-55. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Mroczek, R. (2020), *Przetwórstwo mięsa. „Stan i perspektywy”*, nr 59, s. 43-46. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Mroczek, R. (2022), *Przetwórstwo mięsa. „Stan i perspektywy”*, nr 63, s. 40-43. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Natoli, J. (2012), 4 reasons Focus groups don't work, Give Good UX, <https://givegoodux.com/4-reasons-focus-groups-dont-work/> (dostęp 1.03.2023).
- Nowak, S. (2012), *Metodologia badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

- Olszańska, A., Szymańska, J. (red.) (2014), *Agrobiznes 2014. Rozwój agrobiznesu w okresie 10 lat przynależności do Unii Europejskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Olszańska, A. (2017), *Czynniki kształtujące skup żywca wieprzowego po wejściu Polski do Unii Europejskiej (analiza danych 2000-2015)*, s. 34-35. w: *Wyzwania na rynku żywca wieprzowego w Polsce*, E. Szymańska (red.). Warszawa: Wydawnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.
- Pieniadz, A. (2002), *Wettbewerbprozesse und Firmenwachstum in der Transformation am Beispiel der polnischen Fleischindustrie*. IAMO: Wissenschaftsverlag Vauk Kiel KG.
- Rynek Mięsa. Stan i perspektywy* (2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022). Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Rynek Drobiu. Stan i perspektywy* (2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022). Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Stańko, S. (2013), *Zmiany i projekcje rozwoju na podstawowych rynkach rolnych w Polsce*. Wydawnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Warszawa.
- Stępień, S. (2014), *Cykl świński w świetle zmian na globalnym rynku żywca wieprzowego*. Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Utnik-Banaś, K. (2016), *Efektywność produkcji żywca kurcząt brojlerów w okresie przemian gospodarczych w Polsce*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie”, nr 534 (411). Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Kraków.
- Urban, R. (2010), *Przetwórstwo mięsa*. „Stan i perspektywy” nr 39, s. 31-34. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Urban, R. (2012), *Przetwórstwo mięsa*. „Stan i perspektywy” nr 43, s. 34-36. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Urban, R. (2014), *Przetwórstwo mięsa*. „Stan i perspektywy” nr 46, s. 43-46. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Urban, S., Olszańska, A. (red.) (2015), *Ekonomika handlu żywnością i produktami rolnymi*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Zawadzka, D., Pasińska, D., Rola, K. (2022), *Aktualny i przewidywany stan rynku wieprzowiny*. W: *Rynek mięsa. Stan i perspektywy*, nr 63, ss. 6-24. Wydawnictwo Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa.
- Zielińska-Chmielewska, A. (2017), *Greening of production process in food processing enterprises in Poland*. w: *The 8th International Scientific Conference Rural Development 2017: Bioeconomy Challenges Conference Proceedings / Raupelienė Asta* (p. 1457–1462). Aleksandras Stulginskis University. ISBN 978–609–449–128–3. doi:10.15544/RD.2017.041.
- Zielińska-Chmielewska, A. (2020 a), *Ocena efektywności przedsiębiorstw mięsnych w Polsce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, s. 7.
- Zielińska-Chmielewska A. (2020 b), *Pojęcie im pomiar efektywności w przedsiębiorstwach przetwórstwa spożywczego*. „Przegląd Zachodni” nr 4, s. 177-195.
- Zielińska-Chmielewska, A. Olszańska, A. Kaźmierczyk, J. Andrianova, E.V. (2021), *Advantages and Constraints of Eco-Efficiency Measures: The Case of the Polish Food Industry*. „Agronomy” 11, 299. <https://doi.org/10.3390/agronomy11020299>.
- Zielińska-Chmielewska, A., Kaźmierczyk, J., Jaźwiński, I. (2022), *Quantitative research on profitability measures in the Polish meat and poultry industries*. „Agronomy” Vol. 12 (92), pp. 9-21. DOI:10.3390/agronomy12010092

Źródła internetowe

www.consilium.europa.eu/pl/policies/climate-change/paris-agreement (dostęp : 1.03.2023).
www.FAOSTAT (dostęp: 1.03.2023).
International Livestock Research Institute (2022) (dostęp: 1.03.2023).
www.OECD-FAO Agricultural Outlook 2020-29, s.16 (dostęp: 1.03.2023).
Our World in Data, Meat and Dairy Production www.bit.ly/2LjaQk (dostęp: 1.03.2023).
www.un.org.pl (dostęp: 1.03.2023).

Dr hab. Anna Zielińska-Chmielewska, prof. UEP, Katedra Koniunktury i Polityki Gospodarczej, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu (Anna.Zielinska-Chmielewska@ue.poznan.pl)

Słowa kluczowe: produkcja, spożycie mięsa, mięso wieprzowe, wołowe, drobiowe, przetwórstwo spożywcze, Polska, UE-28/27, świat

Keywords: production, meat consumption, pork meat, beef meat, poultry, food processing sector, Poland, UE-28/27, world

ABSTRACT

The issue of meat production and meat consumption in Poland, EU-28/27 and in the world is currently a debating point, due to the fact that a balanced human diet includes meat and meat products. Objective and comprehensive analyses and predictions for the future development of the meat market are necessary for the ongoing process of upgrading the quality standards of raw materials, monitoring animal welfare in food production, and ensuring a healthy human diet.

The aim of the study is to assess and predict the volume of production and the balance of consumption of pork, beef and poultry in Poland, EU-28/27 countries and worldwide in the years 2000-2022. The article consists of a theoretical part and an empirical part. Methods of descriptive, comparative, deductive and synthetic analysis were employed in the theoretical part. In the empirical part, a synthetic review of the researched issue was conducted using statistical analysis with detailed charts, tables and summaries.

The final conclusions of the study consist of the author's own research results and the achievements of economic practice.

NASZE WYDAWNICTWA

INSTYTUT ZACHODNI

ul. Mostowa 27, 61-854 Poznań

tel. +61 852 28 54

fax +61 852 49 05

e-mail: wydawnictwo@iz.poznan.pl

Bogumił Rudawski

Wyższy Sąd Krajowy w Poznaniu 1939-1945. Zarys działalności wraz z wyborem dokumentów

Seria: Documenta Occupationis XVIII

ISBN: 978-83-66412-37-8

Poznań 2022, 514 ss.

Wyższy Sąd Krajowy w Poznaniu był najważniejszym sądem powszechnym w Kraju Warty i jedną z głównych instytucji niemieckiego terroru. Pod pozorem czynności prawnych zwalczał on bezwzględnie wrogów III Rzeszy.

Przed sądem odbywały się przede wszystkim rozprawy dotyczące przygotowywania zdrady stanu. Były to sprawy polityczne wymierzone w Polaków, którzy przynależeli do organizacji konspiracyjnych. Drugim ważnym polem orzeczniczej działalności sądu były sprawy o defetyzm, którego dopuszczali się Niemcy. Przed Wyższym Sądem Krajowym stanęło ogółem blisko 1700 osób. 472 oskarżonych skazano na karę śmierci.

Publikacja, wydana jako XVIII tom w serii Documenta Occupationis, zawiera ponadto wybór wyroków wydanych przez sąd – w języku niemieckim oraz w tłumaczeniu na język polski. Jej istotną częścią jest także obszerny aneks z wykazem przeprowadzonych rozpraw oraz alfabetycznym spisem osądzonych osób.

Książka ukazuje nie tylko różne aspekty działalności sądu, ale jest także punktem wyjścia do charakterystyki funkcjonowania niemieckiego wymiaru sprawiedliwości w Kraju Warty.